

Claus Rønlevs bibliotek

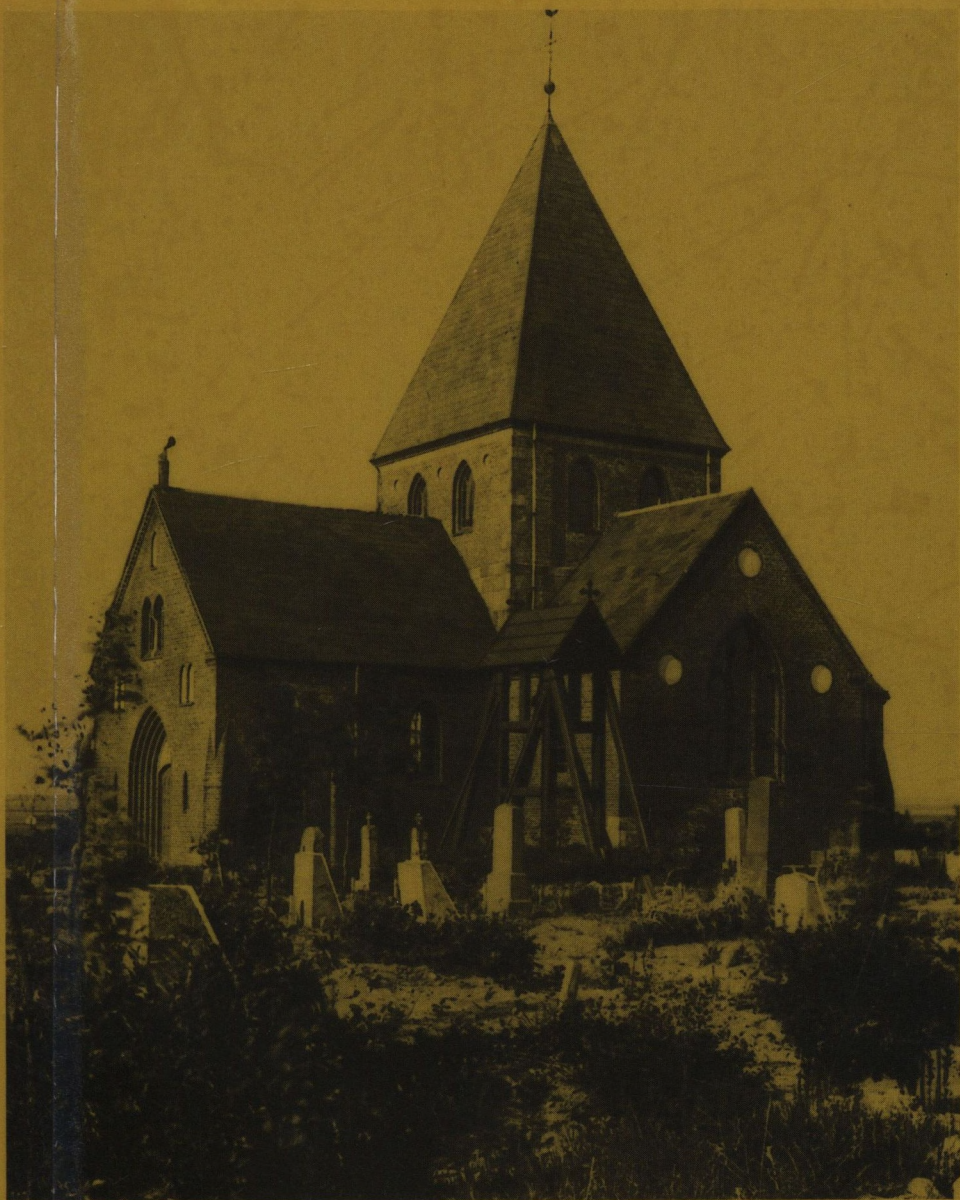
Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Digitaliseret efter aftale med Selskabet for Danmarks Kirkehistorie. PDF-filen er kun til ikke kommercielt brug.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine mange tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

Kirkehistoriske
Samlinger

1992

Kirke
historiske
samlinger
1992

Kierkegaards samtidige – romantikeren Valdemar Thisted

Af Leif Arffmann

I Præsteforeningens Blad 1989/ 28 bragtes en læseværdig artikel af Otto Bertelsen om H. P. Kofoed-Hansen, der var »en af de få af Kierkegaards samtidige, der bedst forstod at værdsætte Kierkegaards tanker, og som også vovede at forsvare dem.« (s. 551ff.)

Mange søgte i 1850'erne og sidenhen at føre Kierkegaards tanker ud i livet, og kom såmænd også op at skændes om, hvordan man bedst gjorde det. Her måtte også Kofoed-Hansen stå for skud.

Et eksempel på et Kierkegaard-inspireret skrift var »Brevbærer mellem Kristne til Oplysning og Forbindelse« af Niels Johansen. Her skriver Niels Johansen den 10. januar 1859: »Statskirken frelste sig fra Pastor Grundtvigs Angreb ved at tage ham til Indtægt, gaae i hans Retning og Gr. var svag nok til at tage imod Forgudelsen, nu mangler Folket, blot, at den kan tage S. Kierkegaard og saa er den frelst, det værste er, at han er død, her er intet at haabe af menneskelig Skrøbelighed, det er forseent. Men Kunsten stiger! Provst Kofoed Hansen i Haderslev, der nylig var ved at nedlægge sit embede, men bevægedes tilbage ved Bønner og Taarer og nu skriver anonymt (Præstekald 3 Rdlr) og Pastor Lange i Kbhvn er i Færd med at tage S. K. saaledes: til Forsvar qua præst. Hvortil een bemærkede: »Der skal kun svares: det er rigtigt, Jesus kom jo kun for Pharisæerne ikke for sine Discipler.««

Nu havde Niels Johansen taget fejl. Kofoed-Hansen havde ikke skrevet værket »Præstekald«. Dette indrømmede Johansen også beredvilligt den 2. februar i »Brevbæreren«, hvor det hedder: »Provst Kofoed-Hansen i Haderslev har jeg med Uret i Nr. 1 skyldt for at være Forfatter til den ny Roman »Præstekald«, det er derimod en anden slesvigske Præst, en tidligere bekjendt Romanforfatter: Valdemar Thisted ...«.

Den slesvigske Præst

Niels Johansen var ikke geografisk gået så galt i byen. Valdemar Thisted var sognepræst i Højrup ved Gram, »Jeg har kun 4½ Miil til Haderslev, og der befinder jeg mig jo paa den store Route gennem Landet« skriver Thisted i et brev til Sibbern den 23. oktober 1855. Det var netop som han skulle tiltræde embedet som sognepræst. På baggrund af sine erfaringer i Højrup skrev han da i 1859 værket »Præstekald«, en roman-agtig bog, der beretter om en præsts trængsler i det

sønderjydske, men også indeholder mange overvejelser om forholdet mellem folk og kirke, ganske tydeligt inspireret af Søren Kierkegaard.

I bogens fiktive ramme hedder det således: (Præstekald, udg. af Herodion, 1859 s. 171) »... det er længe siden, jeg har tænkt paa Søren Kjerkegaard. Men desuagtet maa jeg vedgaa, at jeg unægtelig ifølge hele min senere Tankeretning staaer i et vist nøje Forhold til ham ... I mine sidste Studenteredage omgikkes vi en kort Tid jævnlig hinanden. Men vi bragte det snart paa begge Sider ud, at vi Intet kunde blive for Hinanden. Han forstod maaske nok mig, men ganske uden Sympathi, jeg paa min Side forstod aldeles ikke ham ...«

Der følger en beklagelse over Kierkegaards ironiske facon, men der fortsættes: »Visselig, han meente Noget med hvad han talte tilsidst, da han følte, at han kun havde faa Ord tilbage at sige i denne Verden! Hans Liv var et saare langt Ord, men Accenten ligger paa den sidste Stavelse. I et Skrig gik han bort, og dette Skrig gjenlød længe efter ham, gjenlyder endnu. Ogsaa Gud har hørt dette hans Skrig, det er naaet til Himlen førend han selv. Maatte han hos Gud, der ene kjendte ham, have fundet Lægedom og Hvile for sin syge Sjæl, være gaaet ind til et nyt og bedre Liv, hvor der hverken er Sorg, ej heller Skrig, ej heller Pine mere!«

»Præstekald« er fiktion, så det er derfor vanskeligt at afgøre, hvor meget, der ligger til grund for bemærkningerne om bekendtskabet med og inspirationen af Kierkegaard. Dette skal der i det følgende vendes tilbage til ved tillige at betragte nogle breve fra Thisted's hånd.

Først skal der tegnes et billede af personen Valdemar Thisted, forfatteren til »Præstekald«.

Den unge digter

Valdemar Thisted var født den 24. februar 1815 som ældste søn af Jørgen Overgaard Thisted og Marie Elisabeth Elmquist.

Faderen, Jørgen Thisted, var centralt placeret i vækkelsesrøret i København i 1820'erne, hvor han som personlig kapellan hos L. N. Fallesen ved Trinitatis Kirke oplevede stor søgning til sine gudstjenester. I påsken 1823 måtte politiet således tilkaldes.

Både i skrift og tale gik Jørgen Thisted, sammen med Grundtvig, til kamp mod rationalismen, og et højdepunkt var et – omend verbalt – sammenstød i Regens-auditoriet med den særdeles rationalistiske professor Hornemann, under dennes forelæsninger. Her var Thisted kommet til stede i den hensigt at »erklære krig«, støttet af mange teologiske studerende med ståsted i de begyndende vækkelses-bevægelser.

(Vedr. J. T. se Kaj Baagø: Magister J. C. Lindberg, Kbh. 1961 s. 61

og 74 f. samt Leif Grane: Københavns Universitet 1479-1979 bind V, Kbh. 1980, s. 294 ff.).

Det var dog ikke alle, der fandt J. Thistedes virksomhed lige rosværdig. I et brev til faderen Rasmus Møller, skriver Poul Martin Møller den 14. december 1824: »Her har i denne Tid været endeel Optøier i Byen foranlediget af den hykleriske Præst Thisted ...« (P. M. Møller og hans familie i breve I-III udg. af M. Borup 1976). Affæren med Horne-mann fik da også forskellige slags efterspil, men der blev ikke rejst tiltale mod Thisted.

Den ældste søn, Valdemar, havde som dreng fulgt disse begivenheder på nært hold, men i 1827 blev han, formodentlig på grund af mode-rens svagelighed og senere død 1829, optaget i sin morbrors hjem som plejesøn. Morbroderen, A. F. Elmquist, var krigskommissær i Århus, samt redaktør og udgiver af Aarhus Stiftstidende, og dertil udgiver af »Læsefrugter, samlet paa Literaturens Mark«, hvor bl.a. Blicher debuterede. Elmquists hjem er blevet betegnet som denne tids eneste litterære salon udenfor København, og det var således en hel anden verden, drengen Valdemar som 12-årig trådte ind i. Her hørte han om poesi og kunst, og her begyndte han at læse bøger.

1833 blev han student fra Aarhus Lærde Skole og samme år begyndte han studierne ved Københavns Universitet. Han skulle læse teologi.

Det er ikke meget, der vides om hans studieår i København. Han aflægger »Philologisk-Philosophisk« prøve med karakteren *Laudabilis* i 1834, selv om han på grund af en dårlig arm havde været borte fra studiet et stykke tid. Det er i det mindste hans forklaring i et brev til Sibbern den 12. dec. 1834.

Den unge Valdemar Thisted var begyndt at digte. Det var en anden forklaring på hans fravær. Det er således heller ikke muligt at finde hans navn på mere end een af de foreliggende tilhørerlister, som de teologiske studerende skulle skrive sig på. (Rigsarkivet).

Thisted har derimod knyttet venskab med maleren Constantin Hansen og dennes kreds, formodentlig også maleren Albert Küchler, og ikke mindst Constantin Hansens søster, Henriette.

Den 3. juli 1837 påbegynder Constantin Hansen sin rejse til Syden, en rejse der kan følges i hans breve, bl.a. også til Thisted, ligesom det også fremgår, at Thisted, om end ikke flittigt, har skrevet til vennen i det sydlige. Og netop forbindelsen til udlandet, længslen efter de fremmede strande var et gennemgående træk i de dannede kredse på denne tid. Thisted og andre københavnske læsere kunne stifte bekendtskab med mange værker, der fortalte om fremmede himmelstrøg. Her kan nævnes den excentriske tyske fyrste, Pückler-Muskau's »Briefe eines

Verstorbenen. Ein fragmentarisches Tagebuch aus England, Wales, Irland und Frankreich«, der udkom i 1830, og som læseselskabet »Athenæum« havde anskaffet i 1834. (Der kan læses mere om dette og om Søren Kierkegaard i H. P. Rohde: Gaadefulde Stadier på Kierkegaards vej, Kbh. 1974 s. 44 ff.).

Året efter udsendes H. C. Andersens »Improvisatoren«, som genialt forbinder rejsemotivet, den menneskelige historie og de sydlige himmelstrøg, og det kan i den forbindelse nævnes, at Frederik Schaldemose i 1838 påbegyndte sit »Tidskrift for Reisebeskrivelser«.

Alt dette har inspireret Thisted til poesi, udlængsel, og søgen efter det, andre romantiske digtere havde beskrevet: det dybe, det sande, det uudgrundelige.

Embedseksamen

Studierne havde åbenbart ikke den store tiltrækning på den unge digter. Og dertil kommer, at han i 1837 forlader København for at blive huslærer på herregården Skærvad på Djursland. Det er muligvis derfor, at han ikke er så flittig en brevskriver til vennen Constantin Hansen i Rom, for denne beklager sig i et brev til sin søster Ida af 2. december 1837 over, at han først da havde hørt fra Thisted.

Men i 1839 vender huslæreren tilbage til København. Nu skal studiet genoptages og afsluttes, hvilket sker med den teologiske embedseksamen den 29. april 1840 med karakteren *haud illaudabilis spec. simpl. laude dignum*. I protokollen fremgår det, at Dr. theol. Münter var til stede som den ene »geistlige«, for den andens vedkommende står: »Pastor Grundtvig anmeldt sin tilstedeværelse«. Om Grundtvig var til stede eller ej, kan næppe afgøres, men det er dog ikke i protokollen anført, som tilfældet er ved andre kandidater, at Grundtvig udeblev! Han har måske netop ville følge sin gamle kampfælles søn på vej.

Ægteskab i Skanderborg

Efter eksamen bliver Thisted gift med Henriette. Det skete den 28. oktober 1840 i Bregnet Kirke, og sammen slår de sig ned i Skanderborg, hvor de ville drive skole. Valdemar opretter en art kost- og realskole, mens Henriette underviser piger. I den anledning skriver Constantin Hansen til søsteren Signe den 22. november. »Hils Thisted og Jette og bring dem min Lykønskning. Jeg har fattet det gode Fortsæt at skrive Thisted til og jeg haaber at han nok tilgiver min Forsømmelighed. Naar jeg kommer Hjem, saa kan du nok begribe, at en Reise til Jylland vil for mig være som et Smørrebrød og saa vil jeg overraske dem ...«.

Constantin Hansen vendte først hjem til Danmark i 1844, og på det tidspunkt var ægteskabet mellem Henriette og Valdemar opløst.

Det var således under et dårligt ægteskabs gråvejr, at Thisted fik gang i skriveriet. Han havde allerede i 1834 selv udgivet nogle digte, men nu valgte han en genre, som kan siges at ligge i forlængelse af interessen for det fremmede, nemlig rejseromanen. Under pseudonymet Emanuel St. Hermidad udsendte han 1843 »En Vandring i Syden«, samme år som Viktor Eremita havde udgivet »Enten-Eller«.

»En Vandring i Syden« udspiller sig i Alperne, hvor læseren følger nogle dramatiske begivenheder set med en ung danskers øjne. Der er et persongalleri med en ægte skurk og en dejlig ung pige, og der er maleriske beskrivelser af Alpelandet. Det ejendommelige var, at Thisted aldrig havde sat sine ben udenfor Danmarks grænser. Men han havde til gengæld læst de mange rejsebeskrivelser, der var kommet på markedet, og havde fulgt de romantiske digteres begejstring for just disse egne. Bogen bliver også solgt og – må formodes – læst, for Thisted får en indtægt, således at han nu kan rejse til de egne, han havde beskrevet. Dette sker i 1844, samme år som han bliver skilt og flytter fra Skanderborg.

De tre Musketerer på dansk

Herefter hører vi en del til Thisted. I 1845 påbegynder han som redaktør et tidsskrift, der vil introducere fransk litteratur, »Le Nord, Revue de la litterature Francaise«, hvilket vel at mærke sker i ikke-oversat form i modsætning til f.eks. Carstensens »Ny Portefeuille«, der orienterer bredt om »Theater, Musik, Litteratur og Kunst«. Thisted fortsætter i det franske med i 1846 at udarbejde den første danske oversættelse af »De tre Musketerer«. Samme år udsender han romanen »Havfruen« med den karakteristiske distancerende undertitel: »Et Afsnit af min Grandonkels Livshistorie, redigeret af Kandidat G. Kessing. Udgivet og med en Indledning forøget af Emanuel St. Hermidad«.

Havfruen er et ejendommeligt værk, der søger at beskrive den kvindeskikkelse, der ikke lader sig tilpasse det borgerlige samfund, og følger gennem sin erotiske udstråling påvirker og tiltrækker den mand, der føler, at der er en virkelighed udenfor det borgerlige samfunds rammer. Denne mand, kunstneren, drages i forelskelsen til hende og ned i havet med hende.

Thisted sender sin havfrue til kritikeren P. L. Møller og beder om, at han vil forunde »hende en Plads ved Gæas Fødder«, (brev til P. L. Møller af 10.2. 1846 Kg.B.) og Møller tager vel imod bogen, ligesom Thisted får optaget et eventyr i »Gæa« 1847, »Informatoren«.

Dette eventyr henter sit stof i den tyske eventyr-skikkelse, trolden Rübzahl. En ung mand, der gerne vil være præst(!), skal giftes, men på samme dag, som brylluppet skal stå, forvilder han sig bort til skovene, hvor han kommer i Rübzahls magt og bliver lærer (informator) for Rübzahl junior, indtil han sættes fri 10 år senere. Han vender tilbage til landsbylivet, men opdager til sin forbløffelse, at alt venter på ham, det er som i »Havfruen«, trangen til ikke at tilpasse sig borgerligheden, der sætter sig ud over tid og rum, og gør det muligt at rejse frit i uendeligheden. Eventyret lader dog tilpasningen sejre til sidst, idet den unge mand i kraft af Rübzahls magt får stillet en præstestilling i ud-sigt.

I disse år er Thisted adjunkt på Århus Realskole og henvender sig flere gange til indflydelsesrige personer for at kunne komme i betragtning ved det offentlige rejsestipendiums uddeling. Han udgiver 1848 »Tabt og Vunden« en slags fortsættelse til »En Vandring i Syden« og endelig lykkedes det for ham. Han modtager rejsestipendiet, og begiver sig i oktober 1849 mod Syden.

Sydlandske mosaikker

Thistedes rejse og ophold i Syden er ganske udførligt beskrevet i de optegnelser, han sendte hjem til »Fædrelandet« og som senere blev trykt under titlen »Episoder fra et Reiseliv« i 1850, ligesom læseren også meddeles indtryk i »Romerske Mosaikker« fra 1851. Denne bog erhverves af Søren Kierkegaard den 2. juni 1851. (Fund og Forskning VIII 1961, s. 126).

Thistedes oplevelser i det sydlige er nok værd at beskæftige sig med. Men de må henvises til andre sammenhænge. Her er det tilstrækkeligt at nævne, at der i de følgende år udkommer flere værker fra hans hånd, inspireret af Italiensrejsen, således »Sirenernes Ø« 1852, »Hjemme og paa Vandring« 1854 samt »Neapolitanske Aquareller« 1855. Hertil kommer, at Thisted som redaktør af tidsskriftet »Ved Arnestedet« heri bragte rejseindtryk i en så levende grad, at Ingemann i et brev til H. C. Andersen af 1. april 1854 gør denne opmærksom på Thisted.

Hjemme igen

I 1853 blev Aarhus Realskole nedlagt. Thisted måtte finde en anden levevej. Han bliver gift med den 15 år yngre Elisa Rasmussen den 23. juli 1853. Vielsen blev foretaget af fætterten Alfred Hjalmar Elmquist, der på dette tidspunkt var residerende kapellan i Århus Vor Frue samt Åby. Alfred Elmquist skriver herom (»Tilbageblik«, Århus Stifts Årbøger 1960, s. 7-71): »I den samme Sommer – midt under Choleraepi-

demien – ægteviede jeg i Vejlbj Kirke min ven (da Adjunkt) V. Thisted og Elisa Rasmussen (Datter af Regimentsdyrlæge R.), hvis Moder dengang som Enke boede i Vejlbj. V. Thisted var skilt fra sin første Hustru; men jeg har aldrig kunnet Herrens Ord i Bjergprædikenen i streng bogstavelig Betydning ligesaa lidt som hans Udtalelser om Edaf-læggelse eller om at vende den anden Kind til, naar Nogen slaer mig paa den højre. Jeg tog derfor ej heller i Betænkning at foretage den nævnte Brudevielse. Min Text var af Ev. Joh. det 17de: »Hellige Fader, bevar dem i dit Navn, at de maae være Eet.«

Valdemar Thisted satte sig nu det mål, at han ville »søge Befordring«, for selv om hans bøger blev solgt og læst, så var det ikke i et omfang, der kunne sikre ham en levevej. Han ville nu være præst.

Hertil søgte han hjælp hos en tidligere lærer, professor i filosofi, F. C. Sibbern.

Sibbern

Det kan forekomme ejendommeligt, at en cand.theol. søger hjælp hos en professor fra et andet fakultet, men Sibbern havde en særlig position hos de teologiske studerende. Dette fremgår tydeligt af Leif Granes bidrag i »Københavns Universitet 1479-1979«, bd. V s. 343 f., hvor det hedder, at de teologiske studerende hos Sibbern fandt »den kristne ånd, man havde svært ved at få øje på i Det teologiske Fakultet«. Grane gør også opmærksom på Sibberns varme og hjælpsomhed overfor unge studenter.

Thisted har derfor, som mange andre, knyttet sig til Sibbern i sin studietid og utvivlsomt også henvendt sig til ham med sine litterære værker. Det er der dog ingen beviser for. Derimod findes en meget lang række breve fra Thisted til Sibbern i årene 1852-1868, der kredser om dette at blive og være præst i Den evangelisk-lutherske Kirke og som udtrykker Thistedes råb om hjælp og støtte fra Sibbern.

Brev 1

Gyrstinge ved Ringsted¹
28de Aug: 1855.

Kjære Hr. Etatsraad!

Jeg har opsat at besvare Deres sidste meget
kjærkomne Brev, indtil jeg kunde henvende mig
til Dem i et vigtigt Anliggende, som nu i længe-

5 re Tid har holdt mig i største Spænding.

Det er vel henvend to Maaneder siden, da min Fader, som for sit Helbreds Skyld maa ønske et Vinterophold i et mildere Klima, sagde til mig, at dersom jeg vilde ledsage ham paa en
10 Rejse til Italien, vilde han give mig og min Kone fri Rejse og Underhold.

Det var et meget stort Tilbud. Jeg selv føler vistnok ingen besynderlig Attraa efter at komme til at rejse; men for min unge Kones
15 Skyld og i hendes Selskab kunde jeg nok lade mig friste af det lokkende Fjerne. Og paa den anden Side, der indseer jeg tydelig, er min Fader baade altfor hjemmевant og for gammel til at have nogen Nytte og Fornøjelse
20 af en Rejse, som han maatte foretage sig alene og paa egen Haand. Følger jeg altsaa ikke med, er det sandsynligt, at der endogsaa slet intet bliver af denne Rejse, hvortil han har sat saa stort et Haab.

Men jeg har et andet Maal for Øje, som jeg ej med min gode Villie taber afsigte. Det vil baade være mig tjenligere og bedre at komme tilro i en ordentlig Livsvirksomhed,
5 hvormed min Sjæl er inderlig fortrolig, end paany at fare Verden rundt og sprede mine Tanker i alle Himmelhjørner. Min kjære Kone, om hun end nærer et stille Sværmeri for slig en herlig Udflugt i Verden, deler dog
10 i sit Inderste min Hjemvee efter den stille Præstegaard, og min Fader holder for meget af mig til at han i egen Interesse skulde stræbe efter at bringe mig til Frafald fra mit ret begrundede Øjemed.²

15 Jeg svarede ham derfor, at jeg med Glæde vilde ledsage ham og kun tænke paa ham og ikke paa mig selv ved denne Rejse, saafremt jeg ej forinden havde naaet mit Maal at vinde Befordring. Og da
20 netop kort efter Højrup Præstekald i Tør= ninglehn ved Ribe blev ledigt, indgav

jeg Ansøgning derom.

Siden den Tid har Sagen staaet uaf=
gjort hen. Vi have taalmodig seet Dage-
25 ne rinde, uden at vide, om den kommen-
de Vinter skulde finde os i det stille
Højrup eller det larmende Napoli.

Men nu nærmer sig Afgørelsens aller-
yderste Øjeblik. Dersom vi skulle rejse,
30 er Løverdag 14 dage den yderste Termin,
og nogen Tid maa vi dog have til at be-
lave os paa Rejsen.

Iforgaars d 26. udløb de 6 Uger,
i hvilke der kunde indgives Ansøgninger
om Højrup; det kan altsaa nu bort-
gives, naar det skal være. – De veed,
hvad jeg vil bede Dem om! – At gaa op
til Ministeren og fremstille min For-
5 fatning for ham. Dersom han, hvad jeg
inderlig attraaer, kan give mig Højrup,
slaaer jeg mig med Glæde tilro herhjem-
me; dersom han ikke kan, følger jeg
min Fader til Syden, dog kun for at bli-
10 ve lidt over et halvt Aar, netop kun
Vinteren borte, og for fra Udlandet at
søge Alt, hvormed jeg troer at kunne
være tjent.

Dog, forinden vil der dog endnu være
15 Eet at forsøge. Dersom Ministeren ikke kan
give mig Højrup ved Ribe, kan han maa-
skee dog skjænke mig grundet Haab om et
andet Højrup, det ved Storeheddinge,
som just i disse Dage er blevet ledigt. Kaldet
20 er lidet og overstiger ikke, hvad
jeg tør haabe og vente. Licentiat
Steenberg, som er 6 Aar yngre end
jeg, fik et Kald som er dobbelt
saa stort. Licentiatværdigheden kan dog
25 vel kun i det højeste gavne ham
et Aars Tid i Ancienniteten, og hans Em-
bedskarakteer er kun ganske lidet bedre
end min. Jeg troer altsaa, at Ministe-

ren kunde, dersom han fandt mig værdig.

30 Og dersom jeg fik sandsynlig Udsigt til at
faa dette Kald, opgav jeg ogsaa al Tanke
om Rejse.

Min Skjæbne hænger altsaa, som De seer,
i et Haar, dog i Guds Haand. Jeg veed ikke,
om jeg skal komme til Hvile eller atter
give mig ud paa Vandring, Men det veed jeg,
thi jeg troer det, at saaledes som Gud følger
det for mig, saaledes er det best. Ellers
vilde jeg heller ikke kunnet udholde

5 denne lange Uvishedens og Spændingens Tid.

Men nu maa det afgjøres, og i Deres
kærlig forstandige Haand lægger jeg det at
bringe det Sagen til Afgjørelse. Vil De tale
med Ministeren for mig og bringe dette
10 Livsspørgsmaal i det Klare for mig, saa-
snart, som muligt? Jer spørger, og jeg
veed, at De vil det! Med den varmeste,
men tillige taalmodigste Længsel vil
jeg see Deres Svar imøde, – og paa, hvor-

15 dan Gud viser mig Vejen.

Deres ærbødige

af inderste Hjerter hengivne

Valdemar Thisted

Højvelbaarne

20 Hr Etatsraad Sibbern!

Gyrstinge d 30de August
1855.

Postscriptum!

Efter hvad jeg senere har erfaret, vilde

Højrup Sognekald ved Storeheddinge
 være særdeles ønskeligt for mig. Der
 5 er kun en ganske liden Avling, – en stor
 Landhuusholdning vilde ruinere baade mig
 og min Kone – og Menigheden er saa
 indskrænket, at her mine ringe Kræfter
 vilde kunne forslaa Noget til Glæde og
 10 Velsignelse. Jeg kunde der³ udelukkende
 blive Præst og Sjælesørger, og jeg vil
 ikke være Andet. Jeg bliver saa desuden
 i Nærheden af Kbhvn, det dannede Livs
 Metropolis, og ikke langt fjernet fra
 15 Min kjære gamle Fader.

Ved at kun⁴ nævne ham kommer jeg
 til at tænke paa en anden Færdsel, som
 maaskee kunde give sig ved dette Kald.
 Dersom dette blev mig lovet, vilde der
 20 maaskee kunne gøres baade min Faders
 og min modstridende⁵ Interesse Fyldest. Hans
 Attraa staaer til at rejse, min til at bli-
 ve og komme tilro. Det sidste Højrup
 vil blive bortgivet saa seent, at jeg maa-
 skee forinden – jeg siger maaskee – i det
 mindste kunde lede ham paa Vej og gjøre
 ham fortrolig med den nye Tilværelse i
 5 fremmed Land. Det er saa tungt for mig
 at forestille mig, at han skal opgive sit
 sidste store Livshaab for min Interesses
 Skyld, at hans Skjæbne overhovedet skal være
 gjort afhængig af min. Denne Rejse ville
 10 ej alene være ham gavnlig, men ogsaa nød-
 vendig; det veed jeg bedre end han selv.

De forstaaer mig nok. Jeg har mine
 egne Interesser, og det gjør mig saa meget
 mere Ondt, at jeg ej kan offere min Fader
 15 Noget deraf, som han ikke har forlangt det
 af mig.

Mit Velfærd staaer paa Spil; jeg tør
 ikke lade noget gunstigt Øjeblik gaa mig for-
 bi. Derfor er det heller ikke min Mening

20 at kaste Vrag paa det 1ste Højrup for det
2^{det} Hs Skyld. Bedre at tage det visse,
end at fortrøste sig til et usikkert Haab.
Min Lykke groer begge Steder; derom er
jeg i Gud overbeviist.

25 Dersom jeg ej vidste min Sag i De-
res kjærlige nidkjære Hænder, vilde jeg
vist næppe kunne bevare den Fatning og
Ro, som jeg troer at skyldte Vorherre,
hvis Godhed jeg saa allerede saa overflø-
30 dig har smagt, og til Hvem, jeg har sat
min hele Fortrøstning.

Deres ærbødig og inderlig
hengivne Vald: Thisted

Højvelbaarne

35 Hr. Etatsraad Sibbern

Jeg har betænkt mig paa at afsende disse
Linier; det kunde let faa Udseende af,
at jeg havde et begjærligt, vragesygt Hjerte.
Nej tilvisse! At faa Højrup ved

5 Ribe vilde absolut være en stor Lykke
for mig; maaskee er Embedet i sig selv
endogsaa bedre. Men skulde det Første
glippe, er det dog fortrøsteligt at have
noget andet Godt i Baghaanden. –

10 Det lader til, at jeg staaer paa et
afgjørende Punkt i mit Liv. Gud give det!

Deres

Valdemar Thisted.

Højvelbaarne

Hr Etatsraad Sibbern
Ridder af Dannebrog
Blancogade i
5 Kjøbenhavn.

Noter til brev nr. 1:

1. Gyrstinge ved Ringsted: Her var Jørgen Thisted blevet sognepræst 30. november 1825.

Alfr. Elmquist i »Tilbageblik« s. 38 f.: »Han (Jørgen Thisted) var efterhånden bleven så korpulent, at han f. Exp. på en Dagvogn fyldte 2 Pladser han gik sjældent længere ud i sin smukke Have (om Vinteren kun i sit Drivhus, som stødte op til hans Studereværelse); ikke des mindre var han åndsfrisk, livlig og vittig.«

2. Thisted havde søgt andre embeder og i den forbindelse bedt Sibbern om hjælp. Endvidere havde han i forbindelse med en ansøgning om Sommersted sognekald i 1852 søgt hjælp hos Th. Regenburg. Dele af dette brev er trykt i H. V. Gregersen: »Valdemar Thisted som sønderjysk folkelivsskildrer«, Sønderjysk Månedsskrift 1962 s. 258-62, 1963 s. 7-10.

Han havde i et brev til Sibbern af 6. september 1852 nævnt sit forsøg på at opnå udnævnelse i Nord-Slesvig, »... der er Konkurrentsen mindre, og Anciennitets Lovene overholdes mindre strengt.«

3. Læsemåden er kun en formodning på grund af en kraftig udstregning.
4. Læsemåden »kun« i et formodentligt ufuldført »kunde«.
5. De tre første bogstaver i »modstridende« er tilføjet.

Brev 2

Onsdag den 26de October 1855
Gamle Avlsgaard
No 23.

Højstærede

Kjære Hr. Etatsraad!

I dag seer jeg, at to Kald ere blevne besatte;

– Højrup er ikke deriblandt. Det vil altsaa

- 5 hermed trække en Tid ud endnu, og De kunde maa-
skee finde Lejlighed til endnu at bringe Vægtskaalen
til at synke over til min Side, eller underhaanden
bringe i Erfaring, om jeg vil blive den Lykkelige
eller ikke. Jeg har i den senere Tid døjet saa me-
10 get, af Spænding, Skuffelse, Ydmygelse, at jeg ordent-
lig vil ansee det for en Lykke, endog blot at er-
fare, at jeg at er falden igjennem. Thi saa maa
i det Mindste min Uvirksomhed ophøre.

- 15 Idag rejser min stakkels Fader tilbage,
tungelig kuet af Sygdom og Skuffelse. Dersom
jeg havde kunnet følge ham, vilde han dog alli-

gevel have vovet Rejsen, som nu var bleven ham dobbelt nødvendig.

20

I ærbødig
taknemmelig Hengivenhed
Deres V. Thisted

Højvelbaarne

Hjr Etatsraad Sibbern, Ridder etc. –

Note til brev nr. 2:

Datoen kan ikke være rigtig; onsdag den 26. oktober 1855 eksisterer ikke. Påsketallet for 1855 er 18, hvilket giver søndagene 21. og 28. oktober. Derimod kunne det være den 26. september 1855, som ER en onsdag. Det ville heller ikke passe med det følgende brev af 9. oktober, hvoraf det fremgår, at Jørgen Thisted er død, hvilket skete den 28. september 1855.

Hvor langt hans rejse er gået uden sønnen, vides ikke.

Brev 3

Gyrstinge d 9de October
1855.

Kjære Hr Etatsraad!

Jeg blev nødt til at forlade Staden i saadan en Hast, at jeg ikke fik Tid at tage Af-
sked med Dem. De kjender vist allerede den
5 sørgelige Anledning og undskylder mig; men
ligefuldt føler jeg mig inderlig opfordret til at
sende dem et Par Linier og takke Dem af mit
inderste Hjerter for al den Godhed, De har viist
mig lige indtil denne Sorgens Tid. Sorgen har
10 sløvet mig; men jeg føler dog endnu lige varmt
og dybt, hvad jeg er kommet til at skyldte Dem,
og er i denne Stund maaskee endogsaa mere op-
lagt end nogensinde til at tolke denne Følelse
for Dem. Der gives jo nu Een mindre i Ver-
15 den, som paa kjærlig og trofast Viis meente
det oprigtig med mig. Gud lade mig dog blot

endnu længe beholde Dem, ikke for det, som jeg muligviis kunde opnaa med Deres Hjælp, men for Deres Kjærligheds og Godheds Skyld.

20 Den kjære Salige ikke alene agtede Dem højt, men ogsaa elskede Dem, baade for Deres egen og min Skyld. Han tog et kjærligt, trofast og taknemmeligt Hjerte med sig ind i Him-melen.

25 Farvel! Gud skjænke Dem mange og lykkelige Dage!

Venlig¹ Hilsen til Deres Kjære fra
Deres inderlig hengivne

Valdemar Thisted

30 Højvelbaarne Hr
Etatsraad Sibbern!

Note til brev nr. 3:

1. Læsemåden usikker; Linien lader til at være tilføjet; V'et er sjuksket, e, n, i, g er sikre; det 4. bogstav er l eller t.

Brev 4

Gyrstinge ved Ringsted
23de Oct. 1855

Kjære Hr Etatsraad!

Kort efter min kjære Faders Død skrev jeg Dem til. Siden Tid er der indtruffen en ny Be-

5 givenesshed af betydningsfuld Art, min Kaldelse til Højrup. Den kjære Gud har været saa god at sende Sorgen først og Glæden bagefter.

Ja, det var en Glæde, en stor og trøsterig Glæde! I Sorgen havde jeg næsten tabt Erindringen om Alt, hvad der angik mig; i Glæden blev jeg atter

10 kaldt tillive. Men at *han* dog ej skulde dele den-

Glæde med mig, forinden han gik herfra. Det var det samme Højrup, som han havde paalagt mig at søge, hvorfor han havde offret eet af sine kjæreste Ønsker, for hvis Skyld han dealte en lang Forventningens Pine. Næppe var han kommen i Jorden, i Himlen, vilde jeg sige, førend denne Guds Gave faldt i mit Skjød. Det var, som om der kun skulde være een Pastor Thisted i Verden.

Men jeg betragter denne Sorg som en naadig Indvielse til mit store, alvorlige Kald. Gud har stemt mit Hjerte saa blødt og dog saa alvorligt; det er ikke Verden, jeg søger, men Gud¹, idet jeg drager over til min stille Præstegaard. Maatte jeg til min Død bevare denne Mildhed, dette Alvor, dette fra Verden vendte Væsen i mit Indre.

Jeg sørger endnu, dybt og inderlig, men jeg er lykkelig midt i min Sorg. Jeg har naaet det Maal, hvorefter jeg saa længe har stridt, og, som jeg fast haaber til Gud, i en heldig Time. Jeg er lykkelig, og jeg er taknemlig, taknemlig mod *Ham*, Giveren af alt Godt, og imod de gode Mennesker, som have ladet sig bruge til Redskaber i Hans kjærlige Haand. Min Tanke falder først og fremmest paa Dem, min dyrebare ærværdige Ven. Har jeg stridt, har De ærlig stridt med mig lige indtil det Sidste, og jeg er overbeviist om, at det er Deres kjærlige Nidkjærhed, som er gaaet af med Sejren. Lad mig da takke Dem, ikke som De fortjener, men som jeg formaaer, og med uforkrænkelig Glæde henregne mig iblandt de Mange, til hvis Lykke De har bidraget paa afgjørende Maade! Snart skulle vi skilles, og jeg kommer langt bort fra Dem; men jeg tager en Erindring og en Kjærlighed med mig, som gjør enhver Afstand til Intet. Jeg haaber til Gud, at jeg ikke vil faa Andet at hige efter her i Verden, end det, jeg allerede har opnaaet, men jeg vil indtil min Død mindes de Dage, da De var min Trøster og,

hvad mere er, min Hjælper under et langt
og grufuldt Sa[g]vn.²

25 Dog – jeg har allerede sagt for Meget,
eftersom jeg ikke formaaer at sige Nok. De
har sikkert forstaaet mig; det er ogsaa snarere
for mig selv end for Dem, jeg har talt.

Det er mig en Glæde og en Stolthed for hele
Livet at turde kalde *Dem* min faderlige
Ven, ikke til Pral for Andre, men til

30 Opbyggelse for mig selv.

Det er herved, jeg holder fast; og derved
bliver det!

Jeg elsker allerede dette Højrup.

35 Det er ikke nogen riig eller skjøn, men en
behagelig Egn, med et velstaaende gudsfryg=
tigt Folkefærd. Kaldet er lidet, men giver
mig dog rundeligt at leve af; Boligen er
god og er omgiven af en ret smuk Have.

40 Jeg har kun een Kirke at forkynde Ordet i;
jeg har min Menighed samlet trindt omkring
mig. Det er lutter gode Ting. Ikke heller
er er³ Stedet for meget afsides; jeg har kun
4½ Miil til Haderslev, og der befinder jeg
mig jo paa den store Route gennem Landet.

5 I dette Øjeblik fik jeg Brev fra Bi-
skoppen i Ribe. Den 14de Nov skal jeg or-
dineres.⁴ Men forinden kommer jeg til
Kbhvn, og vil altsaa endnu engang have
den Glæde at stedes for Deres venlige Aasyn

10 og trykke Deres kjærlige Haand.

Med hjertelige Hilsener til Deres
Frue og Deres Sønner.

Deres ærbødige hengivne

Valdemar Thisted

15 Højvelbaarne
Hr Etatsraad S⁵

Højvelbaarne
 Hr Etatsraad Sibbern
 Ridder af Dannebr.
 Hjørnet af Blancogaden
 5 i/Kjøbenhavn.

Poststempel: RI[N]G[STE]D,
 []2
 10
 1855

Noter til brev nr. 4:

1. Her kan anføres, at Søren Kierkegaard den 30. august 1855 udgav »Øieblikket«, nr. 7, hvori novellen »Først Guds Rige« findes.
2. g'et er kraftigt streget ud til fordel for et v.
3. Der er formentlig tale om en dittografi.
4. Th. blev efter ordinationen i Ribe Domkirke den 14. november indsat i Højrup 25. søndag efter Trinitatis, den 25. november 1855 af provst L. Blædel, Nustrup. (Sønderjyske provstearkiver, Landsarkivet Åbenrå).
5. S'et utydeligt; her fremdeles lakune.

Brev 5

Højrup Præstegaard v. Ribe
 d 6te Febr 1856

Højt ærede
 kjære Hr. Konferentsraad!

Da jeg drog herover til mit kjære Højrup, var der
 iblandt Mængden af Mennesker, som jeg skyldte Efter-
 5 retning angaaende, hvorledes jeg fandt det i mit nye Hjem
 og min nye Stilling, tre eller fire Personer, hvem jeg
 i mit Hjerte lovede ordentlige grundige Breve, saasnart
 jeg var bleven ret bekendt med mine nye Forhold. Lyder
 det ikke underligt, naar jeg maa sige, at netop disse tre
 10 eller fire Personer, som jeg udhævede af mit hele Bekjendtskab,
 ere de eneste, som endnu ikke have modtaget Brev
 fra mig? Men Sagen er endda ikke saa underlig. Thi for
 det første vilde jeg kun skrive af tilstrækkelig Erfaring; in-

den jeg vandt den, gik der under Travlhed en rum Tid
 15 hen. Dernæst vilde jeg skrive grundig, jeg vilde afvente
 et Otium, da jeg ret med Frihed og Behag kunde hengive
 mig i Meddelelsen. Men det er bogstavelig sandt, en saa-
 dan Tid har jeg endnu ikke fundet. Til flygtige og korte
 20 Meddelelser kunde ethvert ledigt Øjeblik benyttes; men
 til en grundigere og længere Meddelelse var jeg for træt,
 manglede Ro og havde for liden Tid, naar der gaves nog-
 le Øjeblikkes Pusterum. Om Aftenen tillade mine Øjne
 mig ikke at skrive, og saaledes har Dagen været mig be-
 klagelig kort til alt det, jeg har havt at udrette. Nu
 25 maa jeg endelig bryde det overtvært og benytte de første
 ledige Øjeblikke til at skrive, som jeg kan; thi en travl
 Tid forestaar nu i Fasten og til Paaske, og jeg forudseer,
 at det Otium, jeg ventede paa, ikke vil komme førend
 langt ind i Foraaret.

30 Ja, jeg har havt Meget at udrette! Hvorledes
 jeg har kunnet udrette det, vilde jeg ikke vide, dersom
 jeg ikke af gammel Erfaring vidste, at Gud netop er stærk
 i de Svage. Det var en forsømt Menighed; Alt laa her
 og ventede paa den nye Præst. Altergang, Konfirmanderne,
 35 Fattig= og Skolevæsen og alle Slags kirkelige Forretninger.
 Saa kom Flytningen og den huuslige Indretning, saa
 Bortforpagtningen af min Avling, som allerede begyndte
 at tynde haardt paa mig, saa de mange Helligdage, saa
 de vidtløftige Indberetninger, nu Fasten, Paaske=Hellig-
 40 dage og Konfirmationen.

Saa lad mig da først kalde Gud til Vidne paa,
 om det behøves, at jeg idelig og atter, for ikke at
 sige daglig, har havt Dem i Tanker! Men det behøves
 vistnok ikke; thi jeg veed, at De uagtet et langt Liv, har
 5 bevaret Deres Tro paa Menneskene. Man har sagt baade
 for meget Godt og for meget Ondt om denne underlig
 ustadige Slægt; men jeg for min Deel troer ikke, at Utak-
 nemlighed er Verdens almindelige Skik. De var min tro-
 faste, allerbedste Ven, medens jeg trængte; kunde jeg nu,
 10 da jeg ikke trænger mere, lægge Noget til den Kjærlighed,
 som jeg dengang skyldte Dem, da vilde jeg gjøre det. Men
 jeg kan det ikke. Jeg kan alene bevare den Kjærlighed,
 jeg har og bærer til Dem, puur og uplettet i et trofast
 og taknemligt Hjerte, og det vil jeg indtil min Død, saa-

15 sandt jeg haaber at samles i Glæde med Dem efter Døden.

Jeg gjemte Dem i mit Hjerte; men der var desuden mangfoldige Anledninger til at tænke paa Dem. Nu randt Eet, nu et Andet mig ind ihu, af hvad De havde sagt eller skrevet, og De stod lyslevende for mig. Forestillingen om en Landsbypræsts Stilling og Virksomhed har ligget Dem inderlig nær; maatte jeg endda blot tilnærmelsesviis virkeliggjøre Deres Ideal af denne skønne Livskarakteer. Jeg har allerede følt Vanskelighederne derved; men Vanskelighederne have givet mig Mod istedetfor at afskrække mig. Naar jeg om Søndagen stiger ned af Stolen, inderlig bedrøvet, ja ofte inderlig bedrøvet over mig selv, at jeg ikke bedre formaaer at tale af det fulde Hjerte, som banker mig i Brystet, saa fornemmer jeg strax en trøstende Stemme i mig, som siger: 30 Taalmodighed, det bliver bedre, det bliver visselig bedre – kan Guds Aand være over En foruden Frimodighed? Jeg mangler Frimodighed; jeg tænker mere paa min Prædiken end paa Menigheden. Det er Kjødets store Skrøbelighed, som er bleven større og større med Aarene og staaer Aan= 35 den imod. Aanden drager mig som paa Vinger imod Skyerne; men Bogstaven hænger mig som Bly ved Fødderne. Det bliver ikke rigtigt, førend jeg ganske lader dette ude af Agt; saasnart jeg kan gjøre det uden Formastelighed, vil jeg ophøre at memorere min Prædikener. 40 Jeg vil skrive, gjennearbejde, studere dem, men ikke lære dem udenad.

Der findes langt mere from Sands i denne Egn end i de fleste af Landets andre Egne, dog aldeles blotet for udskejende Sværmeri. Hverken indifferentsen eller den falske Opvækkelse have faaet Indgang i min temmelig afsides beliggende Menighed. Den var meget forsømt i forvejen; Gud alene veed, hvorledes den har kunnet holde Livet i sig. Men saasnart jeg kom, blev Kirken 5 fuld; og den har været det siden. Det er Gud, som drager, ikke mig. – Det er et Folkefærd, det thørning=lehnske, af et ganske ejendommeligt Væsen, ægte danske Slesvigere, uden dog reentud at ville gjælde for danske, af Naturen vel begavet, temmelig oplyst, driftig og behjælpesom. Man modtog mig 10 med den største Hjertelighed; jeg vil aldrig miste Indtrykket af denne Modtagelse; Alt synes at love, at det kun

vil komme an paa Præsten, om et rigtig ønskeligt Forhold skal udvikle sig i sand kristelig Aand. Endnu har jeg kun havt ringe Lejlighed til at gjøre mig bekendt med Menigheden i det Enkelte; jeg har havt for meget at bestille, og Dagene have været saa korte. Men det skal snart komme, og saa, haaber jeg vist, vil Hjertet efterhaanden blive friere i mig. Præsten skal tjene Gud aabenbart i Kirken; men det er kun den ene Side af hans Virksomhed. Han skal ogsaa tjene ham i Husene, i al Hemmelighed. Er det ikke saaledes? Først af begge Dele tilsammen ville lade Guds rette Velsignelsen fremspire.

D 12te Febr.

Jeg maatte afbryde; mine Sognebørn opsøge mig og adsplitte min Tid med deres smukke hjertelige Paatrængenhed, og den indtraadte Fastetid giver mig allerede Meget at bestille. Hvor jeg er glad, naar jeg kan finde nogle Øje= blikkes Hvile her ved min Pult. En lille halv Drejning med Hovedet, og jeg seer ud i min smukke Have, og igjennem Træerne skimter jeg tydelig min smukke Kirke, som den knejser paa Bakken med sit slanke blytækte Taarn. Lærkerne slaa saa højt over Vang og By, at jeg tydelig hører hver Trille herinde i mit stille Studerekammer. Jasminbusken, som nu og da sagte banker paa min Rude, har allerede nu tykke Knopper og synes at staa lige paa Udspring. Det er meget smukt og oplivende, dette Sidste; men jeg maa meget frygte for, at det er et skuffende Spil af den lunefulde Natur. Vel er jeg kommen en heel Grad sydligere ned; men først i Februar tør jeg dog umulig vente det Foraar, hvortil jeg saa inderlig glæder mig.

Tør jeg meget videre udføre dette lille Still=Lebens= stykke af vort tarvelige, men ikke desto mindre lykkelige huuslige Liv? – Vi ere kun to ene Mennesker og en smuk, trofast Hønsehund med halv Menneskeforstand. Døren staar aaben mellem mig og min Kone. Inde i Dagligstuen virker Foraarsolen med hele sin Magt; den ligger lige mod syd. Vinduerne ere tæt omkrandsede af Vinranker, nu dog tørre og indskrumpede. De vende ud til et lille fra den store Ladegaard adskilt planeret Gaardsrum i Ovalform, som ved et smukt

10 Stakit er adskilt fra den vel bevoxede Have. I Midten hæver sig en Solskive paa en høj, med Vedbende omsnoet Piedestal. Min Kone sidder ved Vinduet; Phylax strækker sig ved hendes Fødder. Udenfor tripper og spankulerer Duer og Høns, koketterende med deres blide Herskerinde med Hovedet skjælmsk paa Siden. De ere vantte til at faa deres Æde ud igjennem Vinduet. Den gode Hanne, en sand Juveel af en Pige, stikker Hovedet ind fra Kjøkkenet og melder: – Idag 4 Æg, Madam. Flere Varsler om Foraaret! Det lader virkelig til, at Naturaaret vil indrette sig efter Kirkeaaaret. Iaar have vi Paaske det tidligste, vi vel kunde have. Derfor sidder jeg allerede dybt i Fastebetragtningerne. Imorgen skal jeg for første Gang katechisere med den voxne Ungdom. Den er ikke vandt til Sligt; men jeg tænker vel, Man giver flittig Møde; jeg bad saa smukt derom sidste Søndag.

Naar jeg træder udaf min Have og følger en lille Sti, der slynger sig henover min Mark, i et Par Bøsseskuds Længde, saa staaer jeg ved min Kirke. Jeg anseer det for en stor Lykke, især for en Begynder, kun at have een Menighed. Til denne ene lille Kirke slutter sig alt, hvad jeg i Aanden oplever og virker. Før end jeg træder ind, kaster jeg gjerne et langt Blik ud over den vide Egn. Kirken ligger nemlig paa en Bakke, Egnens højeste Punkt, med brat Affald imod Øst til et Daldyb af mægtig Vidde. Hinsides Grams udstrakte Skove og Bakkerne henimod Haderslev. I en Fjerdingsvejs Afstand imod Nordvest ligger Pastoratets Største By. Den lille Højrup By, der saa smukt strækker sig nedad Kirkebakken, med Præstegaarden i Fronten, tæller kun syv Gaarde. I Sydvest udstrækker sig den store kongelige Linnet=Skov. Det er min kjære Hjemstavns, skildret i korte Træk.

Jeg er tilfreds med Alt, undtagen mig selv. Med mig selv er jeg kun lidet tilfreds, men dette skal ikke kue, kun anspore mig. Gud, hvem jeg daglig beder om at gjøre mig bedre i Væsen og Bedrift, bevare mig fra at være tilfreds med mig selv. Alt Andet er ret efter mit Hjerte. Det Eneste, der kunde være Omtale værdt som mindre behageligt ved min Stilling, er den Om-

stændighed, at mit Pastorat ligger deels under dansk, deels
 under slesvigsk Øvrighed; deraf fremgaaer ikke alene
 10 Dobbeltthed i Arbejde, men ogsaa een deel Forvirring. En-
 ten skal man Man henvende sig til to Autoriteter eller
 ogsaa veed man ikke, hvilken af begge Man skal henven-
 de sig til; og begge ville have det paa sin egen
 Maneer. Men med Øvelse lærer jeg nok at hitte
 15 Rede deri.

Der hører en betydelig Avling til Præstegaar-
 den, og den voldte mig unægtelig en ikke ringe Bekym-
 ring, indtil jeg, som jeg troer, fik den heldig bort-
 forpagtet. Jeg forstaaer mig slet ikke paa Landvæsenet,
 20 og har overhovedet ondt ved at dele mig, mest ondt
 naturligviis imellem aandige og materielle Inter-
 esser. Og der gives vistnok kun Faa, som tilgavns
 forstaa dette. Jeg for min Deel har klarligen følt,
 at mit Embede vilde give mig Nok at bestille, og
 25 maatte saa godt som under enhver Betingelse af
 med Avlingen. Og det kom jeg da, idet jeg fik
 betydelig mere derfor, end hele min Tiende ind=
 bringer, omtrent 140 Tdr. Byg.

Brødet har følgelig Gud skjænket os to Men-
 nesker i Overflødighed. Maatte han blot give Hel-
 bred og Værdighed til at nyde det!

I Kjøbenhavn vilde Man maaskee kalde Høj=
 rup en Afkrog af Verden. I Virkeligheden hører
 jeg kun Lidt til hvad der foregaaer ude i Verden.
 35 Men jeg er lykkelig uden dette. Jeg har lært Nok
 af Verden at kjende; det er højt paatide, at jeg
 prøver det rigtig med Himlen. Dog Himlen var
 mig heller aldrig fjern dengang, da jeg færdedes
 ude i Verden. Jeg har desuden at Nok at tære
 paa her i mit smukke og hyggelige Afkrog, indsholds-
 5 rige og dyrebare Erindringer, som ikke lade sig ud=
 tømme, saalænge jeg lever. Blandt disse Erindringer
 regner jeg det fjernere og nærmere Forhold,
 hvori jeg nu lige siden min første Studentertid
 har staaet til Dem, min ærværdige, inderlig dyre-
 10 bare Lærer og Ven. Jeg har Meget at takke Dem
 for, og finder min store Glæde i at være mig det
 bevidst. Mange, utallig mange have haft Andeel

i deres Godhed og Kjærlighed; jeg er ikke skinsyg der-
 over, men elsker Dem kun desto højere. De er af
 15 de faa Mennesker, som forstaa at dele sig uden
 selv at forsvinde. Gud velsigne Deres graanende
 Hoved, og gjøre Dem gladere ved Livet, hver Dag,
 De lever udover Grændsen af – Mskts sædvanlige
 Levealder! De er denne Tilgift værdig; thi De
 20 har vidst at paaskjønne Livet og benytte det
 til en evig Vinding. Naar De engang dør, dø=
 er De ikke; thi De har bragt Evigheden ind i
 Deres Jordelin og udjævnet Kløften mellem
 denne og hiin Tilværelse. Intet Brud, ingen
 25 Forvandling, – kun en blid Overgang til en
 bedre, men ikke forskjellig Tilværelse.

Mine Tanker skulle aldrig slippe Dem. Lev-
 vel, og kald Dem ret ofte i Minde, at De be-
 sidder en taknemlig og trofast Discipel i

30

Præsten i Højrup
 Valdemar Thisted

Venlige Hilsener til Deres Sønner!

Note til brev nr. 5:

Med underskriften »Præsten i Højrup« signalerer Th. en glæde og optimisme, der i et følgende kort brev til Sibbern af 1. september 1856 udtrykkes med underskriften »Med kjærlig Hilsen fra de unge Præstefolk i Højrup...«

Præstekald

Den optimistiske tone varede ikke ved. I 1859 udkom, som anført indledningsvis bogen »Præstekald«.

Værket kaldes breve, udgivne af Herodion. Disse breve var stilet til en ven og danner til sammen en slags roman, eller om man vil, en beskrivelse af, hvordan det var at være præst i et sønderjysk landsogn i midten af forrige århundrede. I bogen er sognet frit opfundet, det hedder »Hvilsted«, men det betyder ingenlunde, at præsten ligger på sofaen. Jævnfør Thisted i Brev 1: »Jeg veed ikke, om jeg skal komme til Hvile ...«.

I romanens ramme findes imidlertid betragtninger, der sprænger

rammen og kan bedømmes som kommentarer i den kirkelige debat.

Således skriver Valdemar Thisted bl.a.: »Har Kirken engang i Tiden forbrudt sig mod Verden og sig selv ved at ville opsluge Staten, saa har nu Staten tilfulde gjort Gjengæld. Nu kjende de hinandens Kræfter; hvorfor nu ikke gjensidig agte hinanden og indrømme hinanden en fri, uafhængig Tilværelse? Staten kan dog ikke bruge Kirken til Noget; thi, som Erfaringen godtgjør, den forsvinder stadigen under Hænderne paa den. Kirken duer ikke til Andet end til at samle Sjæle for Guds rige, og det kan den kun gjøre i fuld Nydelse af sin oprindelige Frihed«.

Stat og kirke

Dette spørgsmål, om forholdet mellem staten og kirken, vender Thisted tilbage til flere gange i sin bog. Han kredser om det og forbinder det med en almindelig beklagelse over tingenes tilstand. »Men der lyde Røster i vor Tid, kirkelige og folkelige, som vel fortjene at paaagtes. Men iblandt disse Røster udhæver sig een med skjærende Lyd, som raaber og sukker, at det ej staaer til i Christi Kirke, som det skulde, hverken hos Præsterne eller hos Menighederne«.

Disse ord er skrevet i de »gode gamle dage«, i det forrige århundrede, da den åndelige og folkelig vækkelse bredte sig som ringe i vandet. Og alligevel er det den rene elendighed! Og i den elendighed forlanges det nu, at kirken skal have en forfatning. Vi er ti år efter Grundloven af 1849. Og herom skriver Thisted: »Om det saa er en Klub eller et Læseselskab, saa faa de strax deres Forfatning: Statutter, Love, Bestyrelse; uden dette kunde de ikke bestaa. Alene Kirken trænger ikke til nogen Forfatning; den faaer Lov til, uden Hegn og Skranke, at flyde ud til alle sider. Jo mere formløs og flad, jo mere aaben og trivial, desto bedre. Alene dér gives der frit Kjørind og Kjørud fra alle Sider. Alene Kirken behøver ingen Begrænsning, ingen Love, ingen selvstændig Bestyrelse, ingen Organer, – ingen Bevidsthed!«

Efter således at have beskrevet tingenes tilstand fortsætter Thisted med at ironisere over kirkens styrelse:

En forfatning?

»Har Kirken ikke den bedste Forfatning – af Verden? Der kan Intet være bedre anlagt, udviklet og ordnet end netop det kirkelige Væsen. I Spidsen Hs. Majestæt Kongen og hans Kultusminister. Dernæst Biskopper, Provster, Præster, Kapellaner, Degne, Skolelærere, Substitutter, – Menighed. Man skue i Aanden denne skjønne, særdeles solide Pyramide paa dens brede, taalmodige Basis! Fraoven udgaar Livsstrømmen i en passende Mængde kongelige Forordninger gennem det

hele fast konstituerede Legeme; aarlig samles Landemoderne for at afgive deres Betænkninger over Eet og andet, som maatte blive dem forelagt. Kirkeforvaltningen gaaer imidlertid sin rolige, regelmæssige Gang. Kongen beskikker Præster, under retfærdigt Hensyn til Examenskarakteer, Alder og øvrige Værdighed, Biskopperne iligemaade Degne og Skolelærere. Biskopper og Provster ordinere og indsætte, samt visiterer flittig i Kirke og Skole. Præsterne prædike paa de forordnede Dage, døbe, konfirmere, ægtevie, tage tilalters og stede til Graven, Alt efter Ritualet og Forordningerne. Degnene anføre Psalmesangen og sige andægtig Amen. Skolelærerne optugte de Smaa til gode Statsborgere og Medlemmer af den sejrige kirke. Kort at sige, ethvert lem paa det store Legeme har faaet sin bestemte Plads og Virksomhed anviist, og fra Øverst til Nederst griber det Ene paa den heldigste Maade ind i det andet. – Er det ikke en Forfatning, saa var det vel værdt at vide, hvad Forfatning er –«.

Han fortsætter med at sige: »Ja, en Forfatning har Kirken – under Staten, ligesom Rets- og Krigsvæsen, Finants- og Toldvæsen etc. Guds Rige paa Jorden er blevet et Departement under det kongelige Ministerium ...«.

Thisted sammenligner derefter den katolske og den protestantiske kirke og siger: »medens den katholske Kirke med værdig Langsomhed, under sin frugtesløse Stræben efter at optage Staten i sig, vedblev at opløses i sørgelige, dog skjønne Ruiner, ilede den frigjorte protestantiske Kirke... i Statens Favn«.

Frederik den Sjette – og Paven

Som et videre eksempel, erindrer Thisted, hvorledes den teologistuderende lærte alt dette i 1830'erne, og han bemærker, at mens man forargedes over pavens overherredømme faldt det dengang ingen ind at tvivle om Frederik Den Sjettes ret til at være kirkens overhoved herhjemme, og, fortsætter Thisted: »Kongen alene og det høje Cancelli vidste, hvad der var Guds Mening og Villie, og hvad der tjente til hans Kirkes Bedste. Kongen – som bekjendt, havde Frederik den Sjette kun militær Dannelse og militære Gaver og Tilbøjeligheder; Cancelliet – som bekjendt bestod det gamle Cancelli af lutter i Formen og Bogstaven mere eller mindre forstokkede Jurister«.

Menighedsråd?

Kirken i Danmark var således – trods Grundlovens ord – en statskirke, men der var allerede på dette tidspunkt blevet foreslået, at der skulle indføres menighedsråd, omend på frivillig basis. Om dette skriver Thi-

sted: »Der virkes nu for Indførelsen af Menighedsraad. Det er en sand og smuk Tanke. Men jeg frygter for, at den ej vil lade sig virkeliggøre. Menighederne ere komne for langt tilbage til at forstaa den og lade sig gennemtrænge deraf. Mange steder vil Man – flere Steder er det allerede skeet – mistroisk vise Institutionen tilbage, og endnu langt flere vil den komme til Verden som et dødfødt Foster.«

Det, Thisted mener, er at Menighedsrådene ikke er en rimelig frihedsgave fra staten til kirken, og han siger herom: »Men det er ikke vanskeligt at see, at det maatte gaa saaledes. Slaa først en mand halv ihjel; sæt saa Livsnæring for ham og siig: spiis og drik! – Manden vil enten skyde Maden fra sig eller slet ikke røre sig. Netop saaledes er det her gaaet Staten med Kirken. Iøvrigt var Tilbudet stort; men det var dog alligevel meget for ringe. Skal Kirken modtage nogen gave af Staten, maa det være den allerstørste og højeste. Jeg maa, saalænge jeg har Aande, gjentage, at Kirken af Staten alene kan modtage een eneste Gave, og det er en ubetinget Frihed«.

Frie menigheder

Thisted ønsker denne frihed, så kirken løses fra staten, fordi båndet mellem stat og kirke er strammende. Han siger herom: »I Kongeriget have nu alle Bekjendelser en fuldkommen Frihed, ikke alene til at tilbede, men ogsaa til at indrette sig, som de ville, alle undtagen den evangelisk-lutherske Kirke. Den alene har Man nægtet Friheden. Staten er endnu, som tidligere, dens Formynder. Forunderligt! Endog saadanne Sekter, som ere begrundede paa vitterlige Løgne, som forarge baade sund Følelse og sund Forstand, have aldeles frit Spillerum og nyde en fuldkommen Selvstændighed! Den evangeliske Kirke derimod, hvis uomtvistelige Sandhed er Guds eget Ord, som ikke alene anerkjendes, men ogsaa bekjendes af Folket i dets Heelhed, den er fremdeles umyndig og staaer under Værgemaal«.

Kierkegaard – igen

I romanen fortælles en langtrukken historie om præsten, der giver afkald på sin kæreste, fordi selvfornægtelse er det eneste, der giver ham fred i sindet – mener han. Præsten fortæller kæresten, at det ikke kan blive til noget mellem dem, fordi han vil sikre, at de får hinanden i evigheden. Inspirationen fra Søren Kierkegaard er nærliggende, men Thisted bemærker som nævnt andetsteds i værket, at han aldeles ikke forstod Kierkegaard. Carsten Petersen bemærker herom i sin omtale af »Præstekald« (i »Søren Kierkegaard og Nordslesvig«, Sønderjydske Aarbøger 3. række, 1933): »Dens Indhold og Mening er aabenbart et

Forsøg paa at lægge et Menneskeliv tilrette efter de Anvisninger, Forf. havde fundet hos S. K., hovedsageligen med Selvfornægtelsen som det store Afgørende. Forsagelsen drives efter det givne Mønser saa vidt, at den unge Mand i Fortællingen giver Afkald paa den Elskede. Men medens S. K. ikke fandt tilbage til Regine Olsen og holdt »Gentagelsen« i den Forstand for umulig, saa lader Herodion helt i slutningen af sin Bog forstaa, at nu har de to elskende Mennesker lært Selvfornægtelsen at kende til Bunds, og nu maa de til Belønning blive Mand og Hustru«.

Valdemar Thisted uddyber sine synspunkter i »Til Christi Menighed fra præsten i Hvilsted« ligeledes fra 1859 og i »Søgnedagsprædikener« fra 1860. I sidstnævnte afviser han (III hæfte s. 212) at være en »Efter-sludrer af Søren Kierkegaard«. Han gentager, at han ikke har forstået Kierkegaard.

Det er derimod langt mere sandsynligt, at Thisted har ladet sig indirekte inspirere af Kierkegaard, gennem vækkelsesprædikanten Mogens Abraham Sommer, der netop virkede på Haderslev-egnen i disse år. Carsten Petersen gør også (ovenf. anf. skr.) opmærksom på, at Thisted netop kom til Højrup under »Kierkegaard-røret« i Haderslev. Og hertil havde Thisted, som han selv skriver »kun 4½ Miil«. (Se Emil Larsen: »Urovækkeren Mogens Abraham Sommer...« Kbh. 1963 = Kirkehistoriske Studier 2. række XVII).

Idalerne blegner

En mere håndfast selvfornægtelse udtrykkes i de følgende breve til Sibbern:

Brev 6

Højrup Præstegaard
v. Ribe d 1ste August
[1859]

Højt ærede,
kjære Hr. Konferentsraad!

Baade jeg og min Kone føle Trang til,
herfra Hjemmet at sende Dem vor hjer-
5 telige taknemlige Hilsen. Vi maatte

- forlade Kbhvn. uden at kunne sige Dem personlig Farvel, og takke Dem for den Venlighed, hvormed De modtog os. Jeg havde siddet tre Uger stille med en daarlig
- 10 Fod, og min Kone som benyttede Lejligheden til at underkaste sig en lille Operation, gik næsten ligesaa længe inde med et slemt inflammierende Saar i Tindingen. Det var vor Kjøbenhavnsrejse. Som nogle
- 15 Stakler, næppe halv helbredte, kom vi herhjem, men vare glade ved at kunne komme hjem under saadanne Omstændigheder. Vi fik saaledes hverken Lejlighed til at benytte Deres venlige Indbydelse til om Tors-
- 20 dagen eller til at sige Dem Farvel, som vi ønskede. Det faldt os saa meget tungere, som vor eneste ublandede Glæde i Kbhvn. var den, at have seet den kjære gamle Fader Sibbern.
- 25 Nu ere vi raske, og allerede igjen dybt inde i vort gamle, daglige Levnet. Høsten er kommen bag paa os, vi have begge Hoved og Hænder fulde, min Kone inde og jeg ude. Sjælden er jeg at finde i
- 30 Studerekameret, og kun der føler jeg mig dog ret hjemme. De maa tro mig, det falder mig ofte meget svært at passe de modstridende Interesser, min Stilling gjøre mig til Pligt, at faa det
- 5 Ene gjort uden at forsømme det Andet. I Begyndelsen vilde det sletikke gaa for mig, samtidig at tjene Gud og gjøre Verden min Opvartning. Men Nødvendighed og Øvelse var store Læremestere.
- 10 Vi sende Dem disse Linier alene for at vise, at vi have bevaret Dem i kjær Erindring, og for at bede Dem bevare os i Deres. Jeg kan aldrig glemme al den Godhed, De har ydet
- 15 mig, og min lille Kone erindrer med en levende Følelse Alt, hvad jeg ikke

kan glemme. Give Gud, at De endnu
maa leve længe, karsk, rent, lykkelig
og vedblive, liig Johannes, at udbrede

20 Velsignelser trindt omkring Dem!

Det var blot dette, vi havde paa
Hjertet.

Hjertelige Hilsener til Deres kjære
Familie, ogsaa til Deres useete, men
25 ikke ukjendte ædle Hustru, – fra mig
in Specie til Deres Søn Gabriel!

Deres ærbødig hengivne

Valdemar Thisted

Højvelbaarne
30 Hr Konferentsraad Sibbern.

Brev 7

Højrup Præstegaard
v. Ribe
d: 30te Januar 1861

Kjære Hr Konferentsraad!

Guds Velsignelse i det nye Aar! Det
ønsker jeg Dem af Hjertet, idet jeg kom-
mer al den Kjærlighed ihu, som De, der
5 elsker saa mange og saa varmt, har faaet
tilovers for mig, engang den stakkels Lite-
rat paa Kjøbenhavns Gader, nu den fattige
Præst paa Slesvigs Hede. Den kjære Gud,
som selv er Kjærlighed, skænke Dem nu
10 tilsidst, hvad De ønsker inderligst, til
et Tegn paa, at ogsaa De er Ham kjær
og skal blive det i al Evighed.

Det faldt mig idag ind, om De ikke,

15 hvis De fik Etatsraad C. Weiß at see, at
 sige, i Bureau'et, kunde bede ham om at
 faa den Ansøgning at see, som jeg har
 indgivet om Sorø Kald. Jeg beder Dem
 ikke om at anbefale mig til ham. Men
 20 jeg veed, at de Paategninger, min An-
 søgning har fra Biskop og Provst, navn-
 lig den sidste, som staaer mig nærmere og
 kjender mig bedst, baade i mit indre og
 ydre Liv, ere saa varme og indtrængende,
 25 som vel muligt, og det kunde vistnok
 gavne mig, hvis Etatsraaden under en
 Samtale med Dem, hvem han agter saa
 saa¹ højt, fik anledning til at tage
 dem nærmere i Betragtning og lægge
 dem sig paa Hjerte.

Jeg trænger virkelig meget til
 5 Befordring, uagtet jeg ingen Klage fører,
 og haaber ogsaa, jeg maa befindes værdig
 dertil. Paa enhver Plads, Gud sætter mig,
 skal jeg gjøre mit yderste. Men her,
 under Trykket af en stor Landhuusholdning,
 10 som er min Ruin, og med en Hustru,
 hvis skrøbelige Helbred ligesaa lidt egner
 sig for det barske Vestkystklima, som for
 det med et saadant Landliv forbundne
 Slid, – her er ikke det rette Sted for
 15 Udviklingen af de Gaver, hvoraf jeg
 er i Besiddelse. Og jeg lever her
 ligesom udenfor Verden, saa godt som
 uden Samkvem med lige dannede og
 lige stemte Mennesker. Gud bevare
 20 mig fra at blive sær! Forknyt og
 sløv kan jeg ikke Andet end ofte at
 føle mig.

Det var dette, jeg havde paa
 Hjertet, og jeg er kommen frem dær-
 25 med fuld af den Tillid, der fra gam-
 mel Tid er grundfæstet i mig.

Jeg beder Dem accentuere hine
 mine Ord: – *Hvis* De taler med Etats-

140

raad Weiß – og ikke tro, at jeg *for-*
30 *drer* Andet af Dem, end at maatte
forblive i Deres kjærlige Erindring

som Deres

ærbødig hengivne

V. Thisted

35 P Sc:
Sorø Kald bliver givet
bort i Ugerne efter
d 8de Febr. da Terminen for
Ansøgningernes Indlevering
40 er udløben.

Note til brev nr. 7:

1. Der er tale om en dittografi.

Brev 8

H. d. 4de Decemb: 1861.

Kjære Hr Konferentsraad.

Min Forlægger har udentvivil
allerede sendt Dem min lille Digt-
samling. I disse Linier beder jeg
5 Dem modtage den som et ringe Tegn
paa den Højagtelse og Kjærlighed, hvor-
med De ihukømmes i Højrup Præ-
stegaard. Een Ting, troer jeg, vil
sikkert interessere Dem ved den-
10 ne lille Bog, Sammenligningen mel-
lem Begyndelse og Ende. De ere
vidt, vidt fjernede fra hinanden,
som da intet Under er, eftersom
der ligger 19 Aar og hele Verden

- 15 imellem. Den gode Digter er vel
 begyndt saa vidt fra Gud, som
 han kunde; men med Gud har
 han dog maattet ende. Det er
 forekommet mig selv, som om
 20 denne Digtsamling i sin Heelhed
 afgav et Slags Kommentar over
 hine rørende Ord: Jeg vil vende
 tilbage til min Fader!
- Saa beder jeg Dem da modta-
 25 ge denne lille Bog, som De altid
 har modtaget mig, med Kjærlighed
 og Overbærelse.
- Jeg har det, realiter, slet ikke
 godt. Navnlig ængster min dyrebare
 5 Hustru mig, som nu i tiltagende
 Grad har været syg paa fjerde
 Maaned. Hun kan ikke udholde
 dette Liv og dette Klima.
- Hun sender med mig kjærlige
 10 Julehilsener, og jeg siger af Hjer-
 tet Amen!

Deres ærbødig hengivne

V. Thisted

Den fortsatte vandring

Om Thistedes fortsatte virke skal der kort berettes: I 1862 udsender han den digtsamling, »Digte«, der nævnes i julebrevet til Sibbern og samme år lykkes det ham at få videre befordring. Han bliver sognepræst på Sjælland, ikke i en købstad, men i Tømmerup, hvor han fungerer, indtil han i 1870 må gå af på grund af svagelighed, kun 55 år gammel.

I Tømmerup-tiden vækker han opsigt med bogen »Breve fra Helvede«, der er et ganske interessant forlæg for senere tiders Helvedeslitteratur. Den oversættes til bl.a. tysk, hvor den udkommer i flere oplag, til trods for, eller måske netop fordi Thisted havde anbragt særdeles mange tyskere (og anmeldere) i Helvede. I brevformen fortælles om det daglige liv i en verden, hvor de jordiske laster gentages

pr. automatik, men hvor hovedpersonen, en libertiner, dog længes efter lyset fra den anden side. Og længtes, det gjorde Thisted fortsat; han fandt, at han ville endnu tættere på København, også fordi Elisass og hans eget helbred blev dårligere. Dertil kommer, at han blev ubehageligt berørt af den megen omtale helvedes-brevene fik.

Et eksempel herpå finder vi i et brev fra Johanne Luise Heiberg fra juni 1869 til politikeren A. F. Krieger. (J. L. Heiberg og A. F. Krieger, en samling breve 1860-1889, II bind s. 95 f.) Her hedder det: »En Anden, hvis Dage heller ikke er blide [den første var Carl Ploug – min bemærkning], er den stakkels Forfatter til »Breve fra Helvede«. Martensen har været hos ham paa hans sidste Bispevisitats og skildrer hans Tilstand som høist bedrøvelig. Thisted er meget sygelig og maa slæbe sig frem paa Krykker; ogsaa hans Kone er meget lidende. Men de legemlige Tryk ere dog ikke hans værste Plage. Han lider af Samvittighedsnag over sin berømte Bog. Bebrejder sig at have dømt Alle haardt og strængt og frygter for at have foruroliget Sjælene herved«.

Det må være tilladt at bemærke biskoppens indiskrete optræden. Erfaringer fra visitatsen vedkom næppe den tidligere skuespillerinde.

Valdemar Thisted døde den 14. oktober 1887, 72 år gammel. Om begravelsen skriver fætter Alfr. Elmquist (Tilbageblik s. 48) »Ved Vald. Thistedes Begravelse talte i Frederiksberg Kirke Pastor Evaldsen og Thistedes Eftermand i Tømmerup, der bragte et smukt farvel fra sin Menighed; jeg talte ved Graven paa Fasankirkegården og forrettede Jordpaakastelsen«.

Kronologisk brevfortegnelse

1834:

12.12. Til Sibbern. KB Add 1040, °

1835:

August/september til Constantin Hansen. Brevet omtalt i brev fra CH til VT af 2.-19.2. 1836 »Dit brev fik jeg i München« HP Rohde s. 49 ff.

1837:

Til Constantin Hansen. Brevet omtalt i brev fra CH til søsteren Ida af 2.12. »Ligeledes brev fra Thisted.« HP Rohde s. 83.

1843:

12.11. til Jonas Collin, KB NDB 2. rk.

12.11. til Adler, RA Adlers arkiv

- 1844:
22.1. til Adler RA Adlers arkiv
- 1846:
10.2. til P. L. Møller KB Abr. 7
27.7. til Abrahams KB Abr. 7
- 1847:
4.10. fra H. C. Ørsted. KB Ørst. 1-22, 2°, udgivet i »Breve til og fra H. C. Ørsted«.
- 1848:
27.1. til boghandler Langhoff, KB Palsbos Saml. Aa.
27.2. til Jonas Collin, KB Collinske Brevsaml.
9.3. til Edvard Collin, KB Collinske Brevsaml. (anført som brev til Jonas Collin!)
9.3. til Ole Winge, KB Ny kgl. Saml. 4° 3036 III
17.11. til Jonas Collin, KB Collinske Brevsaml.
18.11. til Goldschmidt, KB Ny kgl. Saml., 4552, 4°
18.11. til H. C. Ørsted KB Ørst. 1-2, 2°, udgivet i »Breve til og fra H. C. Ørsted«
18.11. til Madvig RA Madvigs Arkiv
- 1849:
26.1. fra H. C. Ørsted KB Ørst. 1-2, 2°, udgivet i »Breve til og fra H. C. Ørsted«
14.3. til Jonas Collin KB, Coll. Brevsaml.
14.3. til Oehlschläger KB Ny kgl. Saml. Fol. 1674, 3
1.8. til H. C. Ørsted KB Ny kgl. Saml. 3756 4°
Udat. til Madvig RA Madvigs arkiv (fra Firenze)
- 1850:
25.11. til Leo Leipzig KB NBD 2. rk.
- 1851:
16.5. til Sibbern KB Add 1040, 4°
27.6. til Sibbern KB Add 1040, 4°
24.11. til Sibbern KB Add 1040, 4°
- 1852:
14.1. til Sibbern KB Add 1040, 4°
14.2. til Sibbern KB Add 1040, 4°
1.3. til Sibbern KB Add 1040, 4°
31.3. til G. F. A. Graae KB Ny kgl. Saml. 4° 2928
6.9. til Sibbern KB Add 1040, 4°
30.9. til Regensburg RA Regenburgs Arkiv, Delvis udgivet i Sønderjysk Månedsskrift 1954

7.10.	til Sibbern	KB Ny kgl. Samling 1040, 4°
De- cemb.	til Sibbern	KB Ny kgl. Samling 1040, 4°
De- cemb. <i>1853</i>	til Flyvepostens Red.	KB Ny kgl. Saml. 4° 3525 III
10.3.	til Sibbern	KB Add 1040, 4°
22.4.	til Sibbern	KB Add 1040, 4°
3.9.	til J. L. Heiberg	RA Heibergs Arkiv
15.11.	til Carl Ploug	KB Ny kgl. Saml. 4° 2632
15.11.	til J. L. Heiberg	RA Heibergs Arkiv
15.12.	til H. C. Andersen	KB Den Collinske Brevsaml. XII
<i>1854:</i>		
Udat.	til H. C. Andersen	KB Den Collinske Brevsaml. XII
16.9.	til Reitzel	KB Ny kgl. Saml. 4° 2937
16.9.	til Sibbern	KB Add 1040, 4°
<i>1855:</i>		
18.1.	til Sibbern	KB Add 1040, 4°
29.3.	til Sibbern	KB ADD 1040, 4°
2.4.	til Sibbern	KB Add 1040, 4°
14.5.	til Sibbern	KB Add 1040, 4°
15.6.	til Sibbern	KB Add 1040, 4°
30.6.	til Madvig	RA Madvigs arkiv
15.7.	til Sibbern	KB Add 1040, 4°
28.8.	til Sibbern	KB Add 1040, 4°
30.8.	til Sibbern	KB Add 1040, 4°
27.9.	til Madvig	RA Madvigs Arkiv
9.10.	til Sibbern	KB Add 1040, 4°
23.10.	til Sibbern	KB Add 1040, 4°
26.10.	til Sibbern	KB Add 1040, 4°
<i>1856:</i>		
6.2.	til Sibbern	KB Add 1040, 4°
10.3.	til Søren Langhoff	KB Ny kgl. Saml. 4704, 4°
1.9.	til Sibbern	KB Add 1040, 4°
<i>1859:</i>		
2.6.	til Sibbern	KB Add 1040, 4°
1.8.	til Sibbern	KB Add 1040, 4°
15.12.	til Alfr. Elmquist	RA Elmquists Arkiv
<i>1860:</i>		
19.1.	til biskop Daugaard	KB Troensgaards autografsaml. I
10.12.	til Sibbern	KB Add 1040, 4°

16.12.	til J. P. Trap	KB Ny kgl. Saml. 4° 3525 I
<i>1861:</i>		
14.1.	til J. P. Trap	KB Ny kgl. Saml. 4° 3525 I
30.1.	til Sibbern	KB Add 1040, 4°
25.3.	til J. P. Trap	KB Ny kgl. Saml. 4° 3525 I
18.10.	til J. P. Trap	KB Ny kgl. Saml. 4° 3525 I
4.12.	til Sibbern	KB Add 1040, 4°
<i>1863:</i>		
1.11.	til Sibbern	KB Add 1040, 4°
<i>1864:</i>		
28.10.	til Sibbern	KB Add 1040, 4°
<i>1865:</i>		
13.11.	til H. C. Andersen	KB Den Collinske Brevsaml. XII
16.11.	til H. C. Andersen	KB Den Collinske Brevsaml. XII
23.11.	til H. C. Andersen	KB Den Collinske Brevsaml. XII
<i>1868:</i>		
17.4.	til Sibbern	KB Add 1040, 4°
6.5.	til Sibbern	KB Add 1040, 4°
8.10.	til P. C. Kierkegaard	KB Ny kgl. Saml. 4° 3174
<i>1869:</i>		
26.3.	til Mathilde Ørsted	RA
8.7.	til Alfr. Elmquist	RA Elmquists Arkiv
<i>1870:</i>		
12.9.	til lensgreve Lerche	RA Lerches Arkiv
<i>1874:</i>		
15.5.	til Fr. Wøldike	KB Troensgaards Autografsaml. I
Uda-	til Vilh. Topsøe	KB Ny kgl. Saml. 4446, 4°
teret:		
Ulæse-	til Fr. Thaarup	KB Troensgaard Autografsaml. I
lig dato:		

Ved renskriften af brevene er der ydet hjælp af pastor Henrik Kabel, Tandslet.

Summary

In the years from 1850 to 1870, the theologian Valdemar Thisted was widely read by virtue of his fictional output – *Breve fra Helvede* (1866) as well as a number of novels. This article discusses the novel *Præstekald* from 1859, written when the author was vicar of Højrup in North

Slesvig. Here, fiction is mixed with theological reflections, mainly of the pastoral kind, showing the difficulty of being a country priest un-conversant with agricultural matters.

A prominent feature of the book is to be found in a series of letters in which the vicar describes his problems to a friend. As a matter of fact, Thisted in real life wrote letters corresponding to those in the novel. They were directed to Sibbern, a well-known Copenhagen philosopher, whom Thisted had come to know while studying in Copenhagen in the years 1833-40. As it has been pointed out elsewhere, Sibbern was like a father to the students of theology, showing them the warm personal interest that they lacked in their own professors.

During his time of study, Thisted also became acquainted with Søren Kierkegaard, a fellow-student. In *Præstekald*, he tells us that he never understood much of Kierkegaard's writing, but the novel nevertheless testifies to an inspiration from Kierkegaard, mainly in the critical thoughts about the Church. These reflections seem to have been caused by the Kierkegaard-uproar in North Slesvig in the fifties, shortly before Thisted arrived at Højrup. *Præstekald* is to be read on this background, but it can also be viewed as a note in the debate about Church-State relations in Denmark, a debate which began in Thisted's time and which, incidentally, has been renewed in the nineteen-nineties.